

A BUDETE MI SVĚDKY

BIBLICKÉ STUDIUM O SKUTCÍCH APOŠTOLŮ

ZVĚST KNIHY SKUTKŮ

Kniha Skutků (Sk) je kronikou apoštolské misie, a to kronikou výběrovou: Z období asi třiceti let se dovídáme pouze o několika klíčových událostech; mnoho detailů ze života křesťanské obce zůstává na okraji; rozlehlé oblasti s existujícími církvemi leží mimo obzor vyprávění; nečteme ani o většině z Dvanácti. Jaké záměry vedly tento úzký výběr? Jaký obraz vytvoří zvolené mozaikové kamínky? Co je zápletkou Sk? Klíčem jsou slova Pána Ježíše k učedníkům (1,8): „**Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.**“ Jsou zde shrnuty následující klíčové důrazy Sk (srov. 1,1-11):

- Kristus odešel z tohoto světa a je vyvýšen na Boží trůn: Bůh ukřižovaného Ježíše vzkřísil z mrtvých a „učinil jej Pánem a Mesiášem“ (Sk 2,36). To je evangelium, které je třeba dosvědčovat.
- Svě učedníky Pán Ježíš nenechává o samotě, ale sesílá jim Božího Ducha, aby je zmocnil a vystrojil k dosvědčování evangelia, dobré zprávy o Jeho spásné vládě.
- Jeruzalém, Judsko, Samařsko a „konec země“ nejsou jen zeměpisnými mezníky misionářských cest či zlomy ve vyprávění Sk, nýbrž představují i teologické předěly: Sk jsou kronikou *přechodu* Ježíšova evangelia od Izraele k národům. Jsou obhajobou zvěsti, podle níž Židé i pohané – na základě *jedné* víry v Pána Ježíše a bez dalších smluvních podmínek – jsou Božími dětmi. Adresát Sk Teofilos (1,1) a s ním ostatní křesťané z národů jsou vítáni v Kristově lidu!

TEOLOGICKÉ DŮRAZY KNIHY SKUTKŮ

Hlavním tématem Sk je dílo vyvýšeného Pána Ježíše Krista: cesta dobré zprávy o jeho vládě a spáse – o Božím království - z Jeruzaléma až „na sám konec země“, a to v moci Ducha svatého (1,8; 2,33-36; 5,31; 8,17; 28,31). Evangelium ve Sk postupuje od Židů k nábožensky a národnostně spřízněným, ale opovrhovaným Samařanům; odtud k nežidům; a v Pavlově osobě až do Říma, centra císařské moci (křesťanský sbor zde existoval už před Pavlovým příchodem). Dospěl tím Pavel „na sám konec země“? Zdá se, jako by Sk byly knihou s „otevřeným koncem“, úkol nebyl ještě dokončen: Kdo se ho ujme?

Cesta evangelia není snadná: Zvěsti o Ježíšově kralování se opakovaně staví na odpor židovská elita i lid (4,1nn; 6,12; 22,30; 24,1nn). Zpráva o spáse, jež se neomezuje na hranice vytyčené Mojžíšovým zákonem, probouzí rozpaky u některých křesťanských Židů (11,1nn; 15,1nn; 21,20nn). Vyznání, že „Pánem je Ježíš“, zní skandálně pro římskou společnost (14,5; 16,20n; 17,7.32; 19,26n). Evangelium musí překonat mnohé překážky, poslední etapu misie tráví Pavel v poutech (Sk 22-28). --- Avšak třebaže většina Židů Ježíše odmítá, mnozí v Něj přece uvěří a v Jeruzalémě vzniká Jeho církev (2,41.47; 5,14; 21,20): Izrael není zavržen, stává se světlem národů (15,13-17)! Vlastním impulzem pro misii národů je však vždy znovu nepřátelství jeruzalémské vrchnosti či místních synagóg (8,1-4; 13,46n; 18,6n aj.). Pavel, misionář pohanů, přitom není první, kdo nežidy oslovuje; může navázat na službu diakona Filipa nebo apoštola Petra (Sk 8–11).

Ježíšova vláda se projevuje přítomností Ducha svatého (1,6-8; 2,33 aj.). Dílo Ducha ve Sk je pestré: zmocňuje věřící k martyriu, tj. ke svědectví a mučednictví (L 24,48n; Sk 1,8; 4,8.31; 5,32.41), a přivádí je do Kristova lidu (2,38n; 8,15n; 10,47; 19,5n). Je průvodcem misie a původcem zázraků. Boží Duch je suverénní; své působení však spojuje s apoštoly a se shromážděním církve.

Kázání ve Sk dosvědčují, že Ježíš, mnohými ze svých soukmenovců zavržený a Římany ukřižovaný, je navzdory svému utrpení – či právě ve svém utrpení - zaslíbený Mesiáš Izraele, Pán, Spasitel a Soudce všech lidí; což se ukazuje v tom, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých (2,36; 3,13-15; 4,10 aj.). Spory ve Sk se vedou o vztah univerzálního Ježíšova mesiášského nároku k jeruzalémskému chrámu a Mojžíšovu

zákonu (6,14; 11,1nn; 15,1nn; srov. Mt 10,5n; 15,24): Jaký podíl mají nežidé na židovském Mesiáši? Jsou nežidé integrální součástí mesiášského lidu? Při řešení této otázky je nutno si uvědomit, že ve Sk se ještě nestřetávají *dvě* náboženství, židovství a křesťanství, nýbrž že jde o konflikt *vnitroizraelský*, resp. vnitrocírkevní: o otázku, kdo představuje pravý Izrael; kde vedou hranice Božího lidu (13,26; 23,6; 24,14n; 26,6n; Ř 2,25nn)? Bolestivé trhliny se jistě už objevují (13,46.50; 14,19; 17,1-5; 18,4-6; 19,8n; 28,28); ke konečnému rozdělení cest mezi synagógou a církví však dojde později a postupně. Další podstatnou otázkou kladenou ve Sk je vztah Kristova panství k římskému státu a ke kulturám evangelizovaných národů (16,20; 17,7; 18,12-17; 19,23nn; 24-26).

Věřící se shromažďují po domech, ale i v synagógách a v jeruzalémském chrámu (2,46 aj.). Život církve se vyznačuje úsilím o jednotu, poddaností Kristu, silou Ducha a péčí o slabé (2,41nn; 4,31-35 aj.). Církev je rovněž prostorem dialogu, společného hledání, bratrství (1,15nn; 6,1-7, 15,1nn).

LITERÁRNÍ ZVLÁŠTNOSTI KNIHY SKUTKŮ

Lukášovo evangelium a Skutky apoštolů pocházejí dle tradice z pera téhož autora, lékaře Lukáše, a jsou připsány stejnému adresátovi, Theofilovi („Bohumilovi“), asi vysokému úředníku římské správy (L 1,3). L a Sk tvoří jedno velké vyprávění o Ježíšově pozemském životě a o jeho nynějším působení. Ve Sk se naplňují proroctví z L (L 2,30-32). První křesťané jsou Kristovými svědky; svému Pánu se podobají i v utrpení (4,1nn; 12; 14,5.19; 16,20nn; 21,27nn).

Nosnými prvky Lukášovy kroniky jsou kázání (2,14-36; 3,12-26; 7,1-53; 10,34-43; 11,5-18; 13,16-41; 17,22-31; 20,18-35). Jejich ústředním tématem je Ježíšovo mesiášství, prokázané zmrtvýchvstáním, projevované působením Ducha, potvrzené Písmy a dosvědčované apoštoly. Petrovo letniční kázání je proklamací Ježíšovy vlády, a tak i programovým úvodem ke Sk. Zvláštní roli hrají Pavlovy obhajoby (22,3-21; 24,10-21; 26,2-23), a tedy i trojí vyprávění o Pavlově obrácení a povolání (vč. 9,1nn): Pavel je ve Sk ústředním nositelem Kristova díla.

Život mesiášské obce je většinou líčen formou stručných sumářů, které navíc fungují jako vypravěčský můstek k novým událostem (2,42-47; 4,32-35; 5,12n; 6,7; 8,1-4.40; 11,19-21 ad.).

Knihu Sk lze členit z geografického hlediska (1,8): v Jeruzalémě – v Judsku a Samaří – mezi národy. Význam vykročení k Římu, hlavnímu městu tehdejšího světa, je podtržen detailní Pavlovou odyseou (27,1nn). Ačkoli se těžiště děje Sk posouvá stále více na západ, epicentrem zůstává Jeruzalém (Sk 1-2; 15; 11,30; 15,4; 18,22; 20,16). Sk lze členit také perspektivou klíčových postav: Petr – Štěpán – Filip – Pavel (Sk 13-28). Petrovy a Pavlovy osudy jsou v lecčems podobné (věznění, obrat k pohanské misii).

Sám autor se objeví na třech místech vyprávění (16,10nn; 20,5nn; 27,1nn). Sk tak potvrzují noticky z Pavlových epištol, že mezi apoštolovy průvodce patřil i „lékař Lukáš“ (Ko 4,14; 2Tm 4,11; Fm 24): Sk tvoří dějové pozadí k Pavlovým listům.

PŘÍBĚH A HISTORICKÉ POZADÍ KNIHY SKUTKŮ

Apoštolská misie je součástí dějin římského císařství a zápasů lidu Izraele. Autor je dobře obeznámen s politickými, ekonomickými i kulturními poměry; zmiňuje je však letmo. Odborníci proto *historické pozadí a vročení* událostí rekonstruují rozdílně (*jedna z možných rekonstrukcí historických kulís – podle M. Hengela aj. - je v následujícím textu od příběhu Sk odlišena kurzívou*):

Na počátku (Sk 1–5) se apoštolové potýkají se stejnými oponenty jako Ježíš: se saduceji, *kněžskou stranou ovládající Veleradu*, a s většinou vě laickými farizeji, *usilujícími o „kněžské“ posvěcení všedního*

dne. Saduceové ale asi nemají dost sil či pádný důvod zasáhnout proti populárnímu hnutí razantněji; a farizeové v osobě Gamaliela I. zaujmají vyčkávací postoj. Situace se mění r. 36 s příchodem nového, zato chabého správce Judeje Marcella, který nahrazuje sesazeného Piláta. Svůj vliv tak může na úkor Římanů posílit ambiciózní velekněz Jónatan. Mezitím se ke Kristu obrací stále větší počet „helénistů“, řecky mluvících Židů většinou původem z diaspory (z „rozptýlení“ mimo zemi Izrael). A právě na ně zaútočí někteří „helénisté“, reprezentováni horlivým farizejem Saulem a zaštitěni Veleradou. Prvním mučedníkem Krista Ježíše se stává Štěpán (Sk 6-8).

Apoštolové a asi i domácí učedníci zůstávají nedotčeni. Jejich vyhnání souvěrci, věřící Židé z diaspory, mezitím misionáři v Judeji, Samaří (Filip), v syrském Damašku, ale také v Antiochii, třetím největším městě říše, a sice mezi Židy i nežidy (Sk 8-11). Apoštolské misii nepřímou prospívá také politika nového císaře Caliguly (37 – 41 po Kr.): imperátor dosazuje v Judeji správce, který omezuje moc Velerady, a snaží se Židům vnutit pohanský kult; v Orientu podněcuje protižidovské bouře. Pronásledování církve utichá; jeho nositel Saul se navíc stává Ježíšovým svědkem (Sk 9). Apoštol Petr rozšiřuje svou službu mezi bohobojné nežidy. Jeho postup zpočátku vyvolá u některých učedníků rozpaky; Petrovi se však rozmlůvka podaří zažehnat (Sk 10-11).

Přichází ale další zkoušky, a sice s novopečeným králem Judeje Herodem Agrippou I. (41 – 44 po Kr.), synem Aristobúlovým, jenž byl jedním ze synů Heroda Velikého. Agrippa se po bouřlivém mládí v Římě přimyká k farizeům: obětí jeho nacionalistické politiky se stává Jakub, syn Zebedeův (asi r. 42). Zatčen je také Petr, z vězení však zázračně uniká a odchází na neznámé místo (Sk 12). Že by do Říma? Vedení ohrožené jeruzalémské církve se ujímá Jakub, Ježíšův bratr. Po Agrippově náhlé smrti (r. 44) obnovuje císař Claudius (41 – 54 po Kr.) v Judeji a Samaří přímou římskou správu. Tato etapa se, zvl. po Nerově nástupu na římský trůn v r. 54, nese ve znamení sílicího odboje židovských zelótů („horlivců“) proti okupaci, vykořisťování, pohanské ideologii a vůbec proti všemu cizímu, konkrétně proti brutálním a neschopným prokurátorům (mj. Felix a Festus ze Sk 23-26). Boží Chrám a Mojžíšův zákon se stávají symboly izraelského vzdoru. Jeruzalémská církev pod Jakubovým vedením se ještě těsněji přimyká ke svému národu; antiochijská obec se v osobě Pavla obrací k pohanům.

Roku 46 postihne východ říše hladomor. Židům se dostává pomoci od nežidů, křesťanskou obec v Jeruzalémě podpoří nežidovští souvěrci z Antiochie (Sk 11-12). V letech 47 – 48 podnikají Pavel a Barnabáš misijní cestu na Kypr a do Malé Asie (Sk 13-14). Provází ji rozmlůvka s židovskými obcemi i s místním obyvatelstvem; kýženým ovocem jsou křesťanské komunity. Evangelium vděčně přijímají především zřejmě tzv. „bohobojní“, věřící nežidé, a také „proselyté“, bývalí pohané, kteří se obřízkou stali Židy (13,16.43; 10,1n). („Bohobojní“ tvořili nemalou, blíže neohraničenou skupinu pohanů, kteří se dobrovolně a v různé míře účastnili života židovské komunity a věřili v Boha Izraele, přičemž často nadále uctívali i své bohy. V židovském chápání se na ně Mojžíšův zákon nevztahoval, stejně tak jistou naději na spásu měli danou „bez zákona“.) Otázka, kterou řešil už Petr – zda zákon hraje v církvi jakou roli – se tak znovu dostává do centra pozornosti. Pod Jakubovým předsednictvím se proto r. 49 v Jeruzalémě schází „apoštolský koncil“: Výsledkem této porady je ustanovení, kompromis, snad inspirovaný minimalistickými požadavky kladenými v ideálním případě na nežidovské obyvatele země zaslíbené, který – z Pavlova pohledu – podporuje misii mezi národy, a – z pohledu horlivců pro zákon – neohrožuje integritu Izraele (Sk 15).

Na své druhé a třetí misijní cestě (Sk 16-20; r. 50 – 54 a 54 - 58) se Pavel, doprovázený Timotejem a Silvanem, resp. Titem, dostane až na evropský kontinent, do Makedonie a Řecka. Znovu dochází ke střetům s Židy, kteří odmítají přijmout Mesiáše Ježíše, i s pohany, kteří hájí své tradice. Znovu vznikají křesťanské obce, složené většinou z nežidů. V zemi Izraeli, zmítané narůstajícím ozbrojeným odporem proti Římanům, ale i v Antiochii a ve sborech založených Pavlem mezitím roste vliv horlivců

pro Mojžíšův zákon, kteří požadují od nově obrácených obřizku, rituální konverzi k Bohu, lidu i zákonu Izraele. Na misijním poli se jim Pavel pro dobro obrácených staví na odpor: nežidé budou spaseni coby nežidé, tedy „bez zákona“; v Jeruzalémě po návratu z cest roku 58 hledá s nimi společnou řeč (Sk 21). V chrámu je však lynčován davem a zachráněn, resp. zatčen Římany. Začíná Pavlův dvouletý proces před prokurátory Festem a Felixem v Caesareji (potká se tu i s dětmi krále Agrippy I., Agrippou II. a Bereniké). Odtud je pak apoštol r. 62 odeslán na strastiplnou odyseu před císařský soud do Říma (Sk 22-27). V hlavním městě ho vítají římsští křesťané, první Pavlovo pozvání však platí židovské honoraci: Pavel římským Židům vysvětluje Kristovo evangelium o Božím království a důvody své práce mezi nežidy (Sk 28). *Zde vyprávění Sk končí.*

Roku 62 využívá velekněz Annanos II. krátkého bezvládí před příchodem nového prokurátora a dává popraviti své odpůrce, mj. i vůdce křesťanské komunity Jakuba. Vyslouží si tím protesty zbožných Židů, nejspíše farizeů, a následný postih římských úřadů. Mesiášské obci je však zasazena citelná rána. Mezitím se Pavel v Římě asi dostává na svobodu a podniká další cesty, snad až do Španělska (srov. Ř 15,24.28). Za Neronova pronásledování je však spolu s Petrem roku 64 v Římě popraven. Roku 66 v zemi Izrael propuká v plné síle lidové povstání. Na konci této tzv. první židovské války stojí vypleněný chrám (r. 70) a židovská existence v zemi otců je ohrožena. Křesťanská komunita už před katastrofou město opouští a – coby „Nazorejští“ nebo „Ebjonité“ – ještě po staletí přežívá pod vedením Jakobců na okraji velké církve z pohanů.

POZNÁMKA K VÝKLADU KNIHY SKUTKŮ

Už po dvě tisíciletí zůstává kniha Sk inspirací křesťanského života a služby, především s ohledem na misii a sociální akci a ve vztahu k Duchu svatému. Sk přitom – jako i ostatní biblické příběhy – nejsou prostým návodem, jak jednat. Stejně tak každá jednotlivá epizoda neobsahuje vždy nutně zvláštní ponaučení; důležitý je celkový záměr knihy. Sk popisují události – skrze jistou teologickou optiku -, jak se staly; ne jak se nutně měly stát (společné vlastnictví, Pavlův rozchod s Barnabášem aj.). Mnohé jen naznačují nebo vynechávají (misii do Afriky a na Východ). Předně je nutno pamatovat, že Sk popisují jedinečné události, navíc v *neopakovatelných* spásně dějinných a historických souvislostech. Přesto – či právě proto – zachycují „DNA“ církve a jsou nám tak vždy novým povzbuzením (Ř 15,4): pobídkou ke svědeckému životu a překračování hranic; k důvěře v moc Ducha; k hledání jednoty...

Sk jsou „portrétem církve v jinošských letech“, v jejím *zárodečném* stádiu: Je třeba si uvědomovat, že mnohé z institucí nebo metod (staršovstvo, liturgie, misie, péče o chudé atp.) jsou popsány jen letmo, zlomkovitě a že od apoštolských dob prošly staletou proměnou a v ekumeně nabyly nejrůznějších forem. Ze Sk (a NZ) víme, že něco máme dělat - mít staršovstvo, křtít, evangelizovat -, nevyčteme však vždy, jak to máme dělat. Někdy je sporné i samotné „že“ (např. ojedinělá zmínka o společném vlastnictví). Nesmíme rovněž zapomenout, že leckteré otázky Sk, ne-li ty nejkřivější – jak zvěstovat židovského Mesiáše nežidům, jak může být člověk spasen, ačkoli není Žid -, nás nepálí. Trvalý je naopak imperativ misie, evangelia, jednoty atp. Nelze však zároveň opomenout, jak různorodě se už v samotných Sk, natož pak v církevních dějinách, tento imperativ realizoval! Nesmíme zapomínat ani na tragické důsledky takové teologie – v dějinách bohužel často převládající -, která ahistoricky a *proti smyslu* NZ do každé židovské generace promítala obraz Kristových nepřátel z NZ. Ve Sk ještě zdaleka nejde o střet dvou náboženství.

Přesto je naše doba a historická a kulturní situace v něčem podobná té apoštolské (globální, pluralitní, multináboženský svět); řešíme problémy do jisté míry srovnatelné (misie v nekřesťanské, příp. po-křesťanské společnosti). Rovněž Pán Ježíš a jím seslaný Duch jsou až dodnes titíž: suverénní,

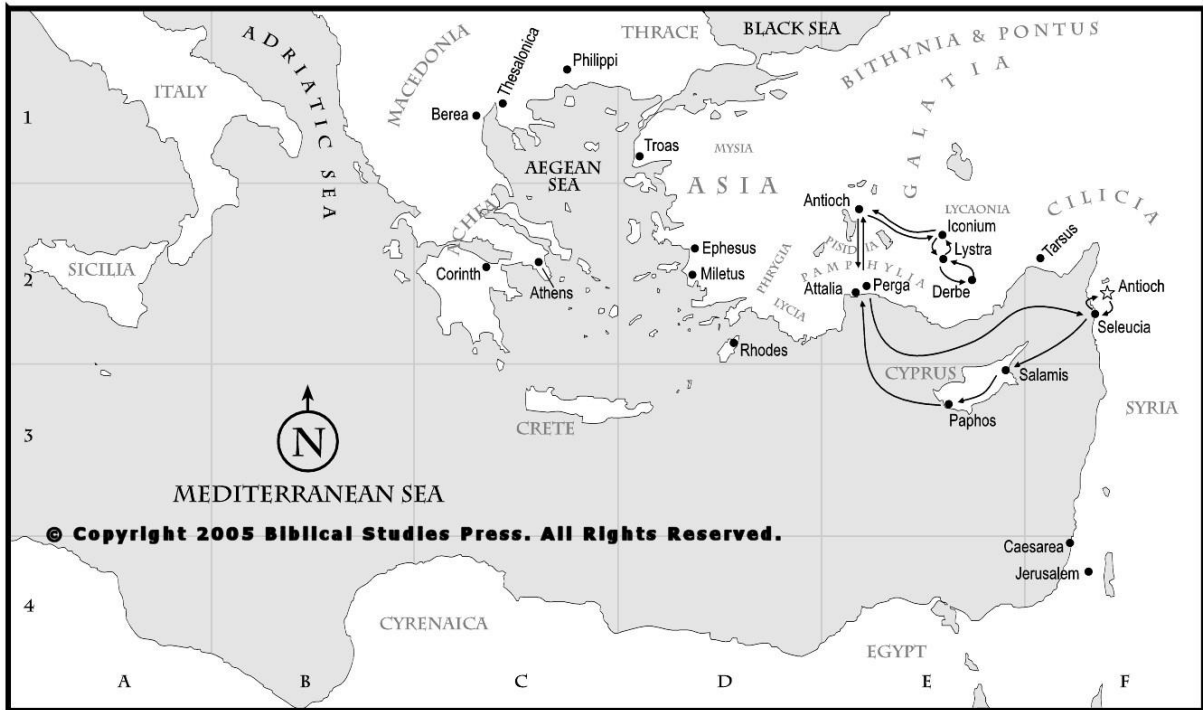
nespoutaní okolnostmi, kulturními bariérami a „dogmaty“; avšak spojení se svou církví v té které neopakovatelné době.

ČLENĚNÍ KNIHY SKUTKŮ

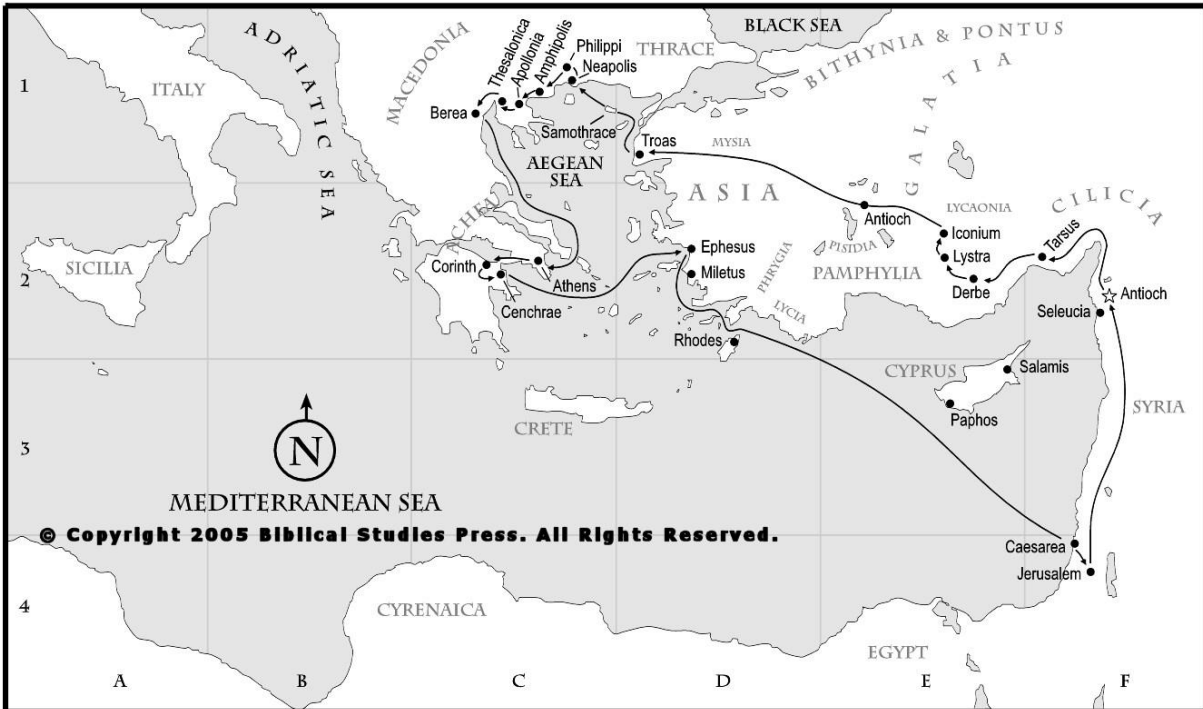
1	Dar Ducha svatého	1,1 – 2,47
	Ježíšovo nanebevstoupení	1,1-14
	Doplnění apoštolského kruhu	1,15-26
	Vylití Ducha svatého a vznik jeruzalémské obce	2,1-47
2	Misie v Jeruzalémě	3,1 – 8,3
	Konflikt s Veleradou	3,1 – 4,35
	Konflikt v církvi: Ananiáš a Safira	4,35 – 5,11
	Další konflikt s Veleradou	5,12-41
	První mučedník: Štěpán	6,1 – 8,3
3	Misie v Judsku a Samaří	8,4 – 12,25
	Křty v Samaří: Filip	8,4-25
	Křest Etiopana na cestě do Gazy: Filip	8,26-40
	Křest Saula v Damašku	9,1-31
	Křest Kornelia v Cesareji: Petr	9,32 – 11,18
	Církev z národů v Antiochii: Barnabáš a Saul	11,19-30
	Herodovo pronásledování: mučedník Jakub	12,1-25
4	Pavlova misie	13,1 – 21,26
	První Pavlova misijní cesta	13,1 – 14,28
	Porada o misii mezi národy	15,1-35
	Druhá Pavlova misijní cesta	15,36 – 18,22
	Třetí Pavlova misijní cesta	18,23 – 21,26
5	V poutech až na sám konec země	21,27 – 28,31
	Pavel zatčen v Jeruzalémě	21,27 – 23,32
	Pavlův proces v Cesareji	23,33 – 26,32
	Pavlova cesta do Říma	27,1 – 28,31

PAVLOVY CESTY

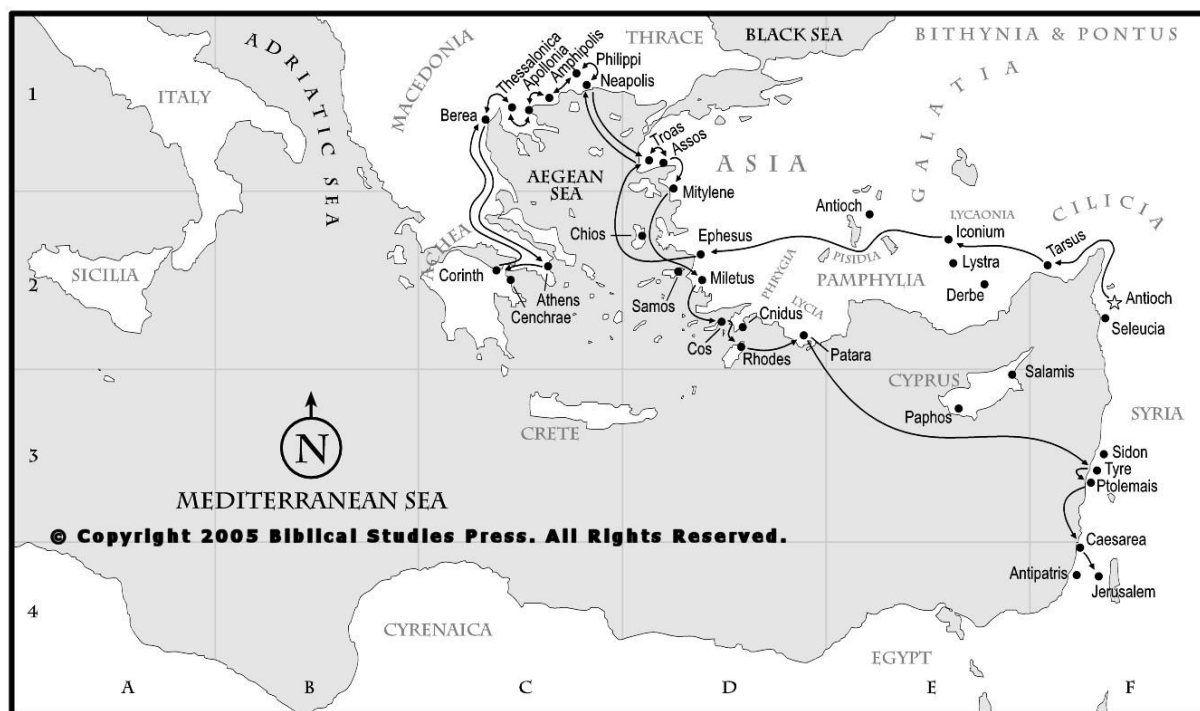
První Pavlova misijní cesta

Druhá Pavlova misijní cesta

Třetí Pavlova misijní cesta

Zdroj: <http://bible.org/>

LITERATURA

- Carson D. A.: Úvod do Nového zákona, Návrat domů 2008.
Douglas J. D. (ed.): Nový biblický slovník, Návrat domů 1996, 2009.
Fee G. D., Stuart D.: Jak číst Bibli s porozuměním, Návrat domů 2013, s. 86–101. (!)
Hengel M.: Evangelista Lukáš. První křesťanský dějepisec, Vyšehrad 1994.
Kliesch K.: Skutky apoštolů. Malý Stuttgartský komentář, Nový zákon sv. 5, Karmel. nakl. 1999.
Schäfer P.: Dějiny Židů v antice, Vyšehrad 2003.
Stott J. R. W.: Zápas mladé církve. Poselství Skutků apoštolských, Návrat domů 1999.

MATERIÁL

Tento materiál vznikl na základě 40 dnů s Bibli 2013, obsahuje proto jen malý, zato reprezentativní výběr jedenácti klíčových oddílů Sk: lekce s lichými čísly se zaměřují většinou na problematiku misijní církve; sudé lekce pojednávají spíše o osudech samotných misionářů. Každou lekci tvoří dvojlist: na prvním najde vedoucí skupinky výkladové poznámky pro svou přípravu; pracovní list obsahuje návrhy otázek ke společné diskusi. Obsah i forma setkání, stejně jako jeho tematické zacílení záleží předně na vedoucím; doporučujeme pečlivou samostatnou přípravu. Každý oddíl je užitečně vřadit do širší dějové souvislosti Sk; samotný výklad a aplikace dobře mohou vznikat právě ve společné diskusi nad textem.

VEDOUCÍ

Biblické studium 1: Duch svatý přichází

Sk 2,1-41

Bůh vzkřísil ukřižovaného Ježíše z mrtvých a dal mu usednout po své pravici: Ježíš je Pán! To je evangelium, jehož šířením „na sám konec země“ Kristus před svým nanebevstoupením pověřil učedníky. Ačkoli sám odešel, nenechal své vyslance opuštěné. Slíbil, že je vyzbrojí „mocí Ducha svatého“ (L 24,49; Sk 1,8). O letnicích se tento Ježíšův slib veřejně naplnil: Boží Duch sestoupil na učedníky a učednice. Petrovo kázání je shrnutím evangelia, „programovým prohlášením“ Kristovy vlády, klíčem k příběhu Sk.

Členění Sk 2,1-41

1. Příchod Ducha svatého (v1-4)
2. Reakce zástupu (v5-13): co se děje?
3. Petrovo kázání (v14-36):
 - a. Byl vylit Duch svatý (v14-21): JI 3,1-5
 - b. Bůh totiž vzkřísil Ježíše z mrtvých (v22-28): Ž 16,8-11
 - c. Ježíš je vyvýšený Pán, a proto poslal Ducha svatého (v29-36): Ž 110,1
4. Reakce zástupu (v37-41)

Výkladové poznámky

- Text je součástí oddílu Sk vyprávějícího o počátcích misie v Jeruzalémě (Sk 1,1 – 8,3).
- Letnice (svátek týdnů) spadají na padesátý den po velikonocích (pesach); byly oslavou díkůvzdání za úrodu (Ex 23,16; Lv 23,15-21; Dt 16,9-12) a jedním ze svátků, kdy se židovští muži museli dostavit do chrámu. Po pádu chrámu (r. 70) vystoupí do popředí spásně dějinný aspekt svátku: dar Božího zákona. Na sinajské události zřejmě odkazují jevy spojené s příchodem Ducha, vítr a oheň (Ex 19,16nn).
- Dar jazyků a jeho bezprostřední důsledek, že poutníci slyšeli apoštoly mluvit každý ve své rodné řeči o Božích skutcích, zřejmě naráží na soud bábelského zmatení (Gn 11,9). Není jisté, zda ve Sk 2 a v 1K 12-14 jde o tentýž dar (Sk 2,8 / 1K 14,2). Ve Sk 2 se tímto zázrakem předznamenává univerzální nárok evangelia.
- Petrovo kázání představuje výklad dění (v1-4), je také *shrnutím evangelia*: ukřižovaného Ježíše Bůh vzkřísil z mrtvých a „učinil ho Pánem a Kristem“ (v36), což každý z domácích i poutníků může posoudit z projevů Ducha v učednících. Kázání je příkladem nz. zacházení se SZ: Písmo je *předpovědí* aktuálních událostí; je ale především jejich *výkladem*: Apoštolové nevysvětlují SZ, nýbrž *pomocí SZ vysvětlují, kdo je Ježíš*, kým jsou oni a co se nyní děje. Petr cituje z řeckého překladu Písma, Septuaginty, - asi kázal řecky - zřejmě s ohledem na Židy a konvertity (obřezané pohany) shromážděné v Jeruzalémě z diaspory (v9-11).
- Přítomnost Ducha svatého je elementárním projevem Kristovy vlády: právě ke svědectví o Pánu Ježíši, provázenému ve Sk zázraky, Duch učedníky zmocňuje. Duch je hybnou silou apoštolské misie (1,8), jeho vylití je ovšem i pokračováním „misie Boží“: Bůh posílá Ježíše až na kříž – křísí ho z mrtvých a legitimuje ho tak coby Mesiáše Izraele a Pána – na základě této moci Ježíš sesílá Božího Ducha, aby dosvědčil jeho vládu.
- Snad právě toto *zásadní* seslání, resp. *prvotní* přijetí Ducha (L 3,16; Sk 1,5; 11,16) můžeme nazvat „*křtem Duchem*“; zatímco „*naplnění Duchem*“ označuje příležitostně vyzbrojení k činu (Sk 4,8; 5,31; 13,9). Musíme si být ovšem vědomi, že NZ nejspíše neuzivá jednotné terminologie (např. 19,4-6) a že Sk nemají očividně zájem na formulaci ucelené nauky o „pořádku spásy“ - v jakém logickém pořadí následují víra, křest, přijetí Ducha, dary Ducha atd. (Sk 8,12.15n; 9,17n; 10,44-48; 19,1nn).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 1: Duch svatý přichází

Sk 2,1-41

Bůh vzkřísil ukřižovaného Ježíše z mrtvých a dal mu usednout po své pravici: Ježíš je Pán! To je evangelium, jehož šířením „na sám konec země“ Kristus před svým nanebevstoupením pověřil učedníky. Ačkoli sám odešel, nenechal své vyslance bez pomoci. Slíbil, že je vyzbrojí „mocí Ducha svatého“ (L 24,49; Sk 1,8). O letnicích se tento Ježíšův soukromý slib veřejně naplnil: Boží Duch sestoupil na učedníky a učednice. Petrovo kázání je shrnutím evangelia, „programovým prohlášením“ církve, klíčem k příběhu Sk.

Členění Sk 2,1-41

1. Příchod Ducha svatého (v1-4)
2. Reakce zástupu (v5-13): co se děje?
3. Petrovo kázání (v14-36):
 - a. Byl vylit Duch svatý (v14-21)
 - b. Bůh totiž vzkřísil Ježíše z mrtvých a vyvýšil ho na svůj trůn (v22-28)
 - c. Ježíš je Pán, a proto poslal Ducha svatého (v29-36)
4. Reakce zástupu (v37-41)

Podněty pro skupinku

- Zamyslete se nad souvislostmi starozákonního svátku letnic a událostmi letničního rána v Jeruzalémě (srov. Dt 16,9-12). Jaké jiné sz. příběhy vám události ze Sk 2 připomínají?
- Na co Petr odpovídá a co chtěl vlastně povědět? Co je hlavní výpověď jeho kázání?
- Proč Petr cituje ze Starého zákona? Jaké světlo vrhají tato sz. místa na Pána Ježíše?
- Jakou roli v tom všem hraje Duch svatý? A co toto vše vypovídá o Duchu svatém?
- Jaké světlo vrhá příběh na nás? Kým jsme v tomto příběhu my? Co máme věřit, co máme dělat, zač máme prosit?

VEDOUCÍ

Biblické studium 2: Není jiného jména

Sk 4,5-22

Cestou do chrámu na odpolední modlitby uzdraví Petr a Jan ve jménu Pána Ježíše chromého žebráka a zvěstují zástupům, že Ježíš, kterého lid zavrhl, je Bohem potvrzený Mesiáš Izraele (Sk 3). Uprostřed kázání jsou zatčeni chrámovou stráží a druhý den postaveni před Veleradu (Sk 4): Poprvé ve Sk se svědkové Pána Ježíše střetávají s pány Izraele a směle se jim zodpovídají, kterémuže pánu slouží a kdo je podle nich Spasitelem Izraele.

Členění textu

1. Otázka moci (v5-14)
 - a. Otázka mocných: Jakou mocí a v jakém jménu?
 - b. Petrova odpověď (v8-12): Ve jménu vámi zavrženého, ale Bohem vzkříšeného Ježíše.
 - c. Údiv mocných (v13n): Poznávali, že bývali s Ježíšem.
2. Otázka poslušnosti (v15-22):
 - a. Porada mocných (v15-17): Nemluvte v tom jménu!
 - b. Petrova odpověď (v18-20): Máme poslouchat vás, nebo Boha?
 - c. Reakce lidu (v21n)

Poznámky k výkladu

- Uzdravení chromého v chrámu je první zázrak, o kterém Sk konkrétně vypráví (Sk 3,1-8; 2,43; 5,12.15). Petr oslovuje užaslý zástup kázáním, druhým zaznamenaným ve Sk (3,9nn): vysvětluje, že zázrak se udal ne mocí apoštolů, nýbrž ve jménu Ježíše, kterého lid z nevědomosti sice vydal na smrt, ale Bůh se k němu přiznal a vzkřísil ho z mrtvých, aby potvrdil, že Ježíš je Původce života, Boží služebník, zaslíbený Prorok a Mesiáš Izraele. K podtržení „mesiášského paradoxu“ – zavržený je zachráncem – cituje Petr volně z žalmů (118,22) a aplikuje je na Ježíše a Veleradu (4,10n).
- Soudcové vidí v zázraku „znamení“ (4,16.22): odkazuje k Ježíši a jeho moci (3,13; 4,10.17). Petr v uzdravení vidí odkaz ke spáse: k odpuštění hříchů a vzkříšení (4,9.12: „*spasen, spása, spasení*“; 3,19-21.26; 4,12).
- Proti učedníkům (4,8, L 12,11n) zde stojí velerada, židovská samospráva, jeruzalémští vládcí, Lukášem pečlivě vyjmenovaní (4,5n). Otázka „*moci*“, resp. „*jména*“, autority, jež stojí za zázrakem a jež vyžaduje poslušnost, je v textu klíčová (3,6.12.16; 4,7.10.12.17.18). Kdo je Autorem zázraku? Komu se podřizují učedníci? Kdo oprávněně reprezentuje Boha? Jinak řečeno: Kdo z koho? Konflikt se postupně vyostří - církev roste (2,41; 4,4; 5,14; 6,7), Velerada přitvrzuje (5,12nn) -, až ve střetu mezi křesťanskými a nekřesťanskými „helénisty“ (6,1-10) vyústí v rozbití prvního jeruzalémského sboru, a tak i v počátek mimožidovské misie (8,1nn).
- Výslech apoštolů je paralelou procesu Ježíšova. Nápadná je však očividná bezmocnost radních (4,16.21n): Nemohou zázrak popřít, obávají se nepopulárních opatření, zmůžou se pouze na hrozby a zákazy, jímž Petr směle odporuje. Nápadná jsou také slova uznání na adresu apoštolů (4,13): učedníci sice neabsolvovali formální teologické a právní vzdělání – což *neznamená*, že se neorientují v Písmu, v jeho hebrejské i řecké verzi (2,17-21 aj.), a že neovládají tehdy běžné metody výkladu Písma (4,12; 3,22.25 aj.). Z jejich smělého a Ducha-plného projevu je ale i soudcům zřejmé, že „*bývali s Ježíšem*“. Apoštolská zvěst je čitelná „*všem*“, veřejně (4,16.17.18.21).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 2: Není jiného jména

Sk 4,5-22

Cestou do chrámu na odpolední modlitby uzdraví Petr a Jan ve jménu Pána Ježíše chromého žebráka a zvěstují zástupům, že Ježíš, kterého lid zavrhl, je Bohem potvrzený Mesiáš Izraele (Sk 3). Uprostřed kázání jsou zatčeni chrámovou stráží a druhý den postaveni před Veleradu (Sk 4): Poprvé ve Sk se svědkové Pána Ježíše střetávají s pány Izraele a směle se jim zodpovídají, kterémuže pánu slouží a kdo je podle nich Spasitelem Izraele.

Členění textu

3. Otázka moci (v5-14)
 - a. Otázka mocných: Jakou mocí a v jakém jménu?
 - b. Petrova odpověď (v8-12): Ve jménu vámi zavrženého, ale Bohem vzkříšeného Ježíše.
 - c. Údiv mocných (v13n): Poznávali, že bývali s Ježíšem.
4. Otázka poslušnosti (v15-22):
 - a. Porada mocných (v15-17): Nemluvte v tom jménu!
 - b. Petrova odpověď (v18-20): Máme poslouchat vás, nebo Boha?
 - c. Reakce lidu (v21n)

Podněty pro skupinku

- Proč velerada vyslýchá a soudí apoštoly? O jakou klíčovou otázku vládcům jde?
- Má kázání evangelia ještě dnes politické důsledky? Jaké?
- Jaký je smysl zázraků? Co znamená Petrova odpověď (v11n)?
- Podle čeho vládcové poznali, že apoštolové bývali s Ježíšem? V čem se to na lidech pozná dnes?
- Apoštolové se museli rozhodnout, koho budou poslouchat, zda pány, anebo Pána Ježíše. V jakých situacích stojíme před takovým rozhodnutím?
- Jakou roli zde má Duch svatý?

VEDOUCÍ

Biblické studium 3: Přicházejí problémy

Sk 6,1-7

Rostoucí dílo Ducha svatého mezi lidmi má co do činění s „člověčinou“: církve má co do činění s útlakem ze strany Velerady (4,1nn; 5,17nn), ale také s vnitřním pnutím – nejdříve v otázce kultury, majetku a hmotného zabezpečení (5,1-11; 6,1nn). Jak řeší následovníci vzkříšeného Krista tyto „přízemní“ problémy?

Členění Sk 6,1-7

1. Problém (v1): nerovnost mezi Helénisty a Hebreji
2. Řešení problému (v2-6):
 - a. Návrh apoštolů (v2-4): zvolte si služebníky při stolech
 - b. Volba shromáždění (v5n): ustanovení Sedmi
3. Důsledky řešení problému (v7): Slovo Boží se šíří

Výkladové poznámky

- Text je součástí oddílu Sk o počátcích misie v Jeruzalémě (1,1 – 8,3). Zároveň připravuje její přechod do Judska a Samaří (8,4 – 12,25) tím, že na scénu uvádí Helénisty a diakona Filipa, prvního misionáře Samaří a přímořské nížiny (6,5; 8,5nn), a vypráví o útěku křesťanů z Jeruzaléma (8,1-4).
- Prvotní křesťanská obec v Jeruzalémě byla sice židovská, kulturně a teologicky však obdobně pestrá jako židovstvo vůbec. Zmínění „*Helénisté*“ byli Židé, „*kteří vyrostli mezi Řeky*“ (ČEP 6,1), tedy Židé řecky mluvící, původem buď z Palestiny, zvl. z Galileje, anebo spíše z židovské diaspory (6,9; srov. 2,8-11). „*Hebreové*“ byli „*bratři z židovského prostředí*“ (ČEP), či přesněji: Židé domácí, jejichž mateřským jazykem byla aramejšтина. Lze snad říci, že Helénisté měli blíže ke kultuře velkého světa, a bývali proto u domácích Židů v podezření z náboženské nedůslednosti. Realita však byla určitě komplexnější (např. *helénista* Saul z Tarzu, žák hlavy jeruzalémských *farizeů* Gamaliela, spojencem Velerady ovládané *saduceji*: 7,58; 8,1; 9,1; 22,3; 23,6).
- Růst církve a její sociální pestrost přináší problémy (6,1): diskriminaci řecky mluvících vdov. Zjišťujeme, že křesťané pečovali, jako ostatní Židé, o své chudé, zvl. o nezaopatřené vdovy (1Tm 5,3nn); a že ani oni nebyli prosti předsudků. Apoštolové navrhnou pragmatické řešení: vyčlenit „sociální pracovníky“, diakony, „sborové hospodáře“, kteří by se postarali o rovné zacházení, přičemž apoštolové se budou moci plně věnovat své „agendě“ (6,2); stanoví rovněž kriteria výběru služebníků (v3). Samotný výběr však nechají na shromáždění; není jasné, jak výběr proběhl - zda jmenováním, hlasováním, či jinak (6,3-5). Je příznačné, že dva z diakonů později potkáme „na kazatelně“ a v misii (6,8; 7,2nn; 8,4nn; 21,8).
- Delegování odpovědnosti najdeme ve SZ (Ex 18 aj.). Obdobně presbyteři mají být vybíráni podle předem daných lidských kvalit (1Tm 3); k výběru náhradního apoštola a ke kritériím apoštolství srov. 1,15nn.
- Sedmička zvolených nese řecká jména (jako i Ondřej a Filip z Dvanácti); Mikuláš je „*proselyta*“, tj. původně nežid, který se dal obřezat a stal se Židem. Jde zřejmě o reprezentanty helénistické části sboru (6,8n).
- Je možné, že zmínění obrácení kněží (6,7) spíše než z řad chrámových saduceů, úhlavních nepřátel církve, pocházeli z řad esénů či esejců (Qumran), sekty separatistických kněží, kteří měli své domy i v Jeruzalémě a podobně jako první křesťané sdíleli majetek (4,32.34n) a očekávali příchod Mesiášova království.
- Otázka „společného vlastnictví“ (4,32nn): Je vzorem „komunismus“ esénů? Šlo o přechodný jev? Je to křesťanský ideál? Poskytli ti movitější část svého majetku? Sbírkou nežidovských církví na Jeruzalém *nejsou* vynuceny zchudnutím zdejšího sboru v důsledku „komunismu“, nýbrž reagují na hladomor (11,27nn) a jsou projevem ekumenismu v církvi, uznáním Jeruzaléma ze strany nežidů (srov. 2K 8-9).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 3: Přicházejí problémy

Sk 6,1-7

Rostoucí dílo Ducha svatého mezi lidmi má co do činění s „člověčinou“: církev musí řešit nejen útlak ze strany Velerady, ale i vnitřní pnutí – otázku kulturních rozdílů a majetkové nerovnosti. Jak následovníci vzkříšeného Krista řeší tyto „přízemní“ problémy?

Členění Sk 6,1-7

1. Problém (v1): nerovnost mezi Helénisty a Hebreji
2. Řešení problému (v2-6):
 - a. Návrh apoštolů (v2-4): zvolte si služebníky při stolech
 - b. Volba shromáždění (v5n): ustanovení Sedmi
3. Důsledky řešení problému (v7): Slovo Boží se šíří

Podněty pro skupinku

- Jak vzniklo napětí v jeruzalémské církvi? Srovnajte Sk 6,1nn se Sk 5,32-34. Jaká napětí pociťujete ve svém sboru?
- Jak apoštolové řeší problém? Jakou metodu navrhují a jaké cíle sledují? Co se z jejich postupu můžeme naučit?
- Jaká kritéria stanoví apoštolové pro výběr diakonů? Co kritéria znamenají v reálu, jaký mají dopad na službu? Jaká kritéria pro službu v církvi jsou podstatná pro nás?
- Jakou roli při řízení církve a při řešení problémů ve sboru hraje vedení Duchem, obecná zvyklost, pragmatická úvaha, demokratický proces? Jaké teologické opodstatnění jednotlivé faktory mají?
- Kde je *moje* místo ve sboru? V čem mě osobně příběh oslovuje?

VEDOUCÍ

Biblické studium 4: Vstaň a jdi

Sk 8,26-40

Útlak jeruzalémské církve (Sk 6-7) a útěk části jejich členů vede k rozmachu „*evangelia o Božím království a o jménu Ježíše Krista*“ (8,12): Filip káže v Samaří a je andělem vyslán vstříc etiopskému ministru financí - ekonom zde slouží ekonomovi. Filip je ve Sk prvním misionářem a eunuch prvním pokřtěným nežidem.

Členění textu

1. Duch a Filip (v26-29):
 - a. Vstaň a jdi (v26n)
 - b. Eunuch (v27n)
 - c. Přístup a připoj se (v29)
2. Filip a eunuch (v30-39):
 - a. U vozu (v31-33)
 - b. Ve voze (v34-35)
 - c. Ve vodě (36-39)
3. Duch a Filip (v39n)

Poznámky k výkladu

- Filip je jedním ze sedmi diakonů (6,5) a tedy zástupcem „helénistické“ části církve, která před Saulovým pronásledováním uprchla z Jeruzaléma. Obrací se ke spřízněným Samařanům, pak ovšem také k pohanům.
- Muž ve voze je označen jako „*Etiopan, eunuch, mocnář kandaky, královny Etiopie, který byl nade všemi jejími poklady*“ (v27): Jde o vysoce postaveného dvořana z království za hranicemi římské říše; „kandaka“ je titulem tamní královny, spravující trůn do nástupu svého syna. Sk Nubijce opakovaně nazývají „*kleštěncem*“ (v27.34.36.38n): jeho bohabojnost a náboženská pouť do Jeruzaléma (v27b), fakt, že vlastnil svitek Izajáše, zřejmě v řeckém překladu (v30), a zvl. jeho víra a křest jsou tak ohlasem Iz 56,3-5 (srov. Dt 23,2).
- Příkaz „*Vstaň a jdi*“ je ozvěnou sz. instrukcí (1Kr 17,9n; 19,21; Jon 1,2; 3,2n); rovněž jízda na voze ve spojení s Filipovým zázračným zmizením (v39) připomíná SZ (2Kr 2,11). Odkaz na „*cestu do Gázy*“ a dále do Afriky (v26) a vůbec Filipovo počínání (v5) jsou v zajímavém napětí k Ježíšovým slovům z Mt (10,5n): Jsou zde předznamenány spory kolem paralelní Petrovy misie mezi nežidovskými „bohabojnými“ (Sk 10-11).
- Eunuch čte, po antickém zvyku nahlas, z Iz 53 (citovány v7n). Bez lidského „*vedení*“ však obsahu nerozumí (v30n). Otázka: „*O kom prorok mluví?*“ (v34) naráží na pluralitu výkladů: Skrývá se v služebníku z Iz 53 lid Izraele (Iz 42,1.19; 44,1n; 49,3), sám prorok (Iz 50,4-10), či Mesiáš? Filip výklad Iz 53 nutně nefixuje, nýbrž „*začal od tohoto Písma a zvěstoval mu evangelium Ježíšovo*“ (v35). Eunuchovo tázání, četba Písma, Filipovo zvěstování: to vše vede ke křtu. „*Pustá cesta*“ (v26) se pro poutníka proměňuje v cestu radosti (v39).
- V37 není součástí nejstarších rukopisů Sk, vystihuje však podstatu křtu. Otázka „*Co brání*“ (v36) se při křtu objevuje i jinde (10,47; 11,17).
- Filip je prototypem misionáře: na Boží pokyn jde i na pustou cestu (v26n); připojí se k člověku, dá se pozvat (v29-31); odpovídá na otázky, vykládá Písmo a dosvědčuje Krista (v34n); slouží křtem (v36-38); pokračuje dál (v39n).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 4: Vstaň a jdi

Sk 8,26-40

Útlak jeruzalémské církve (Sk 6-7) a útěk části jejich členů vede k rozmachu „*evangelia o Božím království a o jménu Ježíše Krista*“ (8,12): Filip káže v Samaří a je andělem vyslán vstříc etiopskému ministru financí - ekonom zde slouží ekonomovi. Filip je ve Sk prvním misionářem a eunuch prvním pokřtěným nežidem.

Členění textu

4. Duch a Filip (v26-29):
 - a. Vstaň a jdi (v26n)
 - b. Eunuch (v27n)
 - c. Přístup a připoj se (v29)
5. Filip a eunuch (v30-39):
 - a. U vozu (v31-33)
 - b. Ve voze (v34-35)
 - c. Ve vodě (36-39)
6. Duch a Filip (v39n)

Podněty pro skupinku

- Etiopský eunuch je ve Sk prvním nežidem, který přijal evangelium o Pánu Ježíši. Jak dvořan hledal Boha? A jak Etiopana hledal Bůh? Bylo nač navázat?
- Filip je ve Sk prvním misionářem, jeho příběh proto leccos o misii napovídá. Diskutujte jednotlivé kroky Filipovy misie.
 - v26-28: *Anděl Páně řekl Filipovi: „Vydej se na jih k cestě, která vede z Jeruzaléma do Gázy.“ Ta cesta je opuštěná.*
 - v29-31: *Duch řekl Filipovi: „Běž k tomu vozu a jdi vedle něho.“*
 - v32-35: *Dvořan se obrátil k Filipovi: „Vylož mi, prosím, o kom prorok mluví...“*
 - v36-38: *Dvořan řekl: „Zde je voda. Co brání, abych byl pokřtěn?“*
- Jaká je role Ducha svatého? Jaká je role Bible?

VEDOUCÍ

Biblické studium 5: Vysoký práh misie

Sk 10,1-48

V Damašku si Pán sice chystá nového Apoštola národů (9,1nn), je to ale Petr, první z Dvanácti, kdo dveře spásy pro národy otevře (10,1 – 11,18). Tento krok, zde vysloveně přátelský, není ovšem pro církve bezproblémový.

Členění Sk 10,1-48

1. Bůh svádí Petra a Kornelia dohromady (v1-23):
 - a. Kornéliovo vidění (v1-8)
 - b. Petrovo vidění (v9-16)
 - c. Petr a Kornéliovi poslové (v17-23)
2. Shledání v Kornéliově domě (v24-48):
 - a. Přivítání (v24-33)
 - b. Petrova řeč ke shromážděným (v34-43)
 - c. Křest shromážděných (v44-48)

Výkladové poznámky

- Prvním známým misionářem nežidů byl Filip (8,26nn); Petr coby hlava apoštolů ale z výjimky dělá normu (srov. 8,14nn) a dává ji teologické ukotvení (v34nn; 11,5nn; 15,7-11).
- Musí přitom překonat zeď vztyčenou oboustrannými předsudky, tradicí i Bohem (Ef 2,11nn; Sk 11,2n): Petr vstupuje do nežidovského domu a usedá ke stolu s neobřezanými (v28). Jde o krok dál než Ježíš (L 15,1n; 19,7.9n; Mt 10,5n); potenciálně porušuje zákon o pokrmech (srov. Lv 11; Dt 14,3nn; Ez 4,13-14; Da 1,8nn). Rituální čistota stolu představovala v národnostně smíšené církvi pro některé křesťanské Židy problém: nesměšuje se zde svatý lid s nesvatým (*Ga 2,11-14*; Ř 14,1nn; Sk 15,20n.28n)? Kornélius, jako i etiopský dvořan, věřil v Boha – patřil k „bohabojným“ -, coby nežid ale nebyl povinen zachovávat celý zákon.
- Petr trvá na primátu Izraele (v37-42; 3,26; 13,26), cestu k novému společenství s nežidy ale nachází: **a)** díky zjevení, jehož aplikace mu postupně dochází (v10-15.28.35n.43) – průlom v ustanovení o pokrmech vede k průlomů ke společenství (srov. Mk 7,14-30); **b)** ve výkladu Písma (srov. Dt 10,17; Ž 15,1nn), zahrnujícím nově *všechny* lidi (v28.34.42n), kteří jednájí v „duchu“ Zákona (v34-36; v2.4b.22a.31; Ř 2,25nn); **c)** v univerzálním pochopení Kristova díla (v35n.42n) - v textu se 11x objevuje „*všichni*“, resp. „*každý*“; **d)** ve společné zkušenosti s Duchem svatým (v44-48; 11,15-18; srov. 1K 12,13).
- Vypráví se o dvou zjeveních, a to – kvůli jejich teologickému významu - hned dvakrát (srov. zrcadlovou strukturu: **A** v4-6; **B** v11-16 // **B'** v28; **A'** v30-33). Ve Sk se vidění objevují v okamžicích zásadních pro dějiny spásy, na „prazích“ misie (8,26; 9,3-16; 10,1-16; 16,9), ale i k povzbuzení v kritických situacích (5,20; 12,7-10; 18,9; 27,23n). Sk se zmiňují o prorocích (Sk 11,27-30; 13,1; 21,10-14); jak vypadalo vedení Duchem jindy, Sk neupřesňují (16,6-8; 20,22n). Sk počítají také s lidským faktorem (1,15nn; 6,1nn aj.).
- Petrovo kázání v Kornéliově domě je prvním kázáním k pohanům ve Sk (v34nn): Petr předesílá univerzální dosah Kristovy vlády, jak ho právě na základě vidění pochopil (v34-36); připomíná obecně známý Ježíšův příběh („vy“; v37n); a nakonec mluví o smyslu tohoto příběhu vyjeveného svědkům v Kristově vzkříšení („my“; v39-43).
- Kornéliovu křtu vodou předchází křest Duchem (v44-48; 11,15-17). Duch sám si zde křest vodou vynucuje; a sjednocuje tak Židy i pohany v jedné víře, v jednom křtu a v jedné zkušenosti (v47; 11,18; Ga 3,26nn).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 5: Vysoký práh misie

Sk 10,1-48

V Damašku si Pán Ježíš sice chystá nového apoštola národů Pavla (9,1nn), je to ale Petr, první z Dvanácti, kdo národům otevře dveře spásy (10,1 – 11,18). Tento krok není však pro církev bezproblémový.

Členění Sk 10,1-48

1. Bůh přivádí Petra a Kornelia dohromady (v1-23):
 - a. Kornéliovo vidění (v1-8)
 - b. Petrovo vidění (v9-16)
 - c. Petr a Kornéliovi poslové (v17-23)
2. Shledání v Kornéliově domě (v24-48):
 - a. Přivítání (v24-33)
 - b. Petrova řeč ke shromážděným (v34-43)
 - c. Křest shromážděných (v44-48)

Podněty pro skupinku

- Co znamená Petrovo vidění? Jakou spojitost má s následnou návštěvou u Kornélia?

- Co říká Petr v kázání? Co nově pochopil? Co to pro něj znamená?

- Jaké prahy a překážky stojí v cestě našemu svědectví a naší misii? Jak je překonáváme?

- Kde Bůh u Kornélia navázal? Kde navazuje u dnešních lidí? Kde můžeme navázat my?

- Jak hledáme nové cesty k lidem?

VEDOUCÍ

Biblické studium 6: Poslání Duchem svatým

Sk 13,1-12

Evangelium naplnilo Jeruzalém, Judsko a Samaří; v Damašku, Antiochii a jinde se ale otevírají netušené obzory. Duch svatý iniciuje cílenou misii nežidů, když z antiochijských vedoucích povolává Barnabáše a Saula. Ti svou první misijní cestu (Sk 13-14) začínají na Kypru, a sice mezi Židy i mezi pohany.

Členění textu

1. Vyslání Barnabáše a Pavla do misie (v1-3):
 - a. Vedoucí církve v Antiochii (v1)
 - b. Barnabáš a Pavel vysláni Duchem i lidmi (v2n)
2. Jejich služba na Kypru: mezi Židy (v4n)
3. Jejich služba na Kypru: mezi nežidy (v6-12):
 - a. Pohanský zájemce místodržitel Sergius Paulus a falešný židovský prorok Elymas (v6-8)
 - b. Pavlův střet s Elymasem (v9-11)
 - c. Sergiova víra (v12)

Poznámky k výkladu

- Evangelium sice už postoupilo k Samařanům a Filipovým, resp. Petrovým prostřednictvím i k jednotlivým bohobojným pohanům, zde je však poprvé ve Sk vysloveně řeč o cílené misii k pohanům (ohlášeno v 9,15). Jde o průlom iniciovaný Duchem (v2). Na Kypru, v Barnabášově rodišti (4,36), mezi Židy evangelium již znali (11,19). Apoštolové oslovují nejprve Židy – začínají nejen z teologických důvodů, ale také přirozeně mezi svými (Ř 1,16 aj.) -, záhy se však obrací mimo společenství Izraele (v7). Tento přechod tu není vypůsoben židovskou opozicí (13,45n aj.), negativní roly přesto sehraje židovský falešný prorok (v6).
- Duch svatý je představen jako svrchovaný pán: mluví autoritativně ke shromáždění vedoucích antiochijské církve (v2); vysílá Barnabáše a Saula do misie (v4); zmocňuje Pavla k duchovnímu střetu (v9). Zároveň lidé aktivně jednájí: vedoucí Barnabáše a Saula autorizují („ordinují“) a vysílají, resp. „propouštějí“ (v3); oba misionáři cestují a kážou (v4-6); Pavel vyslovuje slova soudu (v9nn).
- Lukáš jmenuje devět postav jménem, čtyři z nich s přízviskem: Šimon, zvaný Černý; Barjezus („syn Ježíšův“) alias Elymas (z arab. „moudrý“); „Saul, jehož nazývali Pavel“; také „Barnabáš“ („syn útěchy“) je přezdívka (4,36; 9,27; 11,22-26.30; 12,25; 15,36). Saul je jako Pavel („malý“) jmenován ve Sk poprvé (v9); jak ke svému druhému jménu přišel, není jasné (z rodiny, v církvi, vlastní volba?). Místodržitel nese stejné jméno jako apoštol (Pavel).
- Pavlův střet s kouzelníkem (v9-11) je příkladem zápasu apoštolů s mocnostmi zla (16,16nn; 19,15nn); je to obdoba Ježíšova zápasu s démony. Střet je veden v moci Božího Ducha, vrcholí v aktu soudu, jakémsi „uzdravení naruby“ (v12) a je bezprostředním impulzem pro Sergiovu víru (v12). Na scéně se tu potkávají tři moci: moc Boží, moc ďábelská a moc lidská, politická, zde apoštolům příznivě nakloněná.
- Oddíl dává letmo nahlédnout do „zřízení“ a bohoslužby místní církve v Antiochii, stejně jako i do procesu povolání (srov. 9,15.27; 11,25n.30; 13,2n). Podoba církevního „zřízení“ a povolání ke službě se však v NZ i v samotných Sk případ od případu liší (srov. 1Tm 3; Tt 1,5nn; Sk 1,15nn; 6,1nn; 16,1-3 aj.).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 6: Posláni Duchem svatým

Sk 13,1-12

Evangelium naplnilo Jeruzalém, Judsko a Samaří; v Damašku, Antiochii a jinde se ale otevírají netušené obzory. Duch svatý iniciuje cílenou misii nežidů, když z antiochijských vedoucích povolává Barnabáš a Saula. Ti svou první misijní cestu (Sk 13-14) začínají na Kypru, a sice mezi Židy i mezi pohany.

Členění textu

4. Vyslání Barnabaše a Pavla do misie (v1-3):
 - a. Vedoucí církve v Antiochii (v1)
 - b. Barnabáš a Pavel vysláni Duchem i lidmi (v2n)
5. Jejich služba na Kypru: mezi Židy (v4n)
6. Jejich služba na Kypru: mezi nežidy (v6-12):
 - a. Pohanský zájemce místodržitel Sergius Paulus a falešný židovský prorok Elymas (v6-8)
 - b. Pavlův střet s Elymasem (v9-11)
 - c. Sergiova víra (v12)

Podněty pro skupinku

- Jaké faktory hrají roli při povolání do služby v tomto oddíle? Srovnajte Barnabášovo a Pavlovo povolání s jinými nz. případy (Sk 1,15nn; 6,1nn; 16,1-3; Tt 1,5nn). Co je v povolání podstatné?
- Jak se v tomto příběhu představuje Duch svatý? Co dělá On; a co dělají lidé Jím vedení a zmocnění?
- Barnabáš a Pavel se obrací, poprvé ve Sk, k nezasaženým pohanům. Podobá se situace na Kypru naší svědecké situaci?
- Pavel vystupuje do popředí jakýmsi „uzdravením naruby“. Jaké místo zde má zázrak? Jaké místo má „důkaz moci“ dnes?

VEDOUCÍ

Biblické studium 7: Hledání jednoty

Sk 15,1-40

Misijní úspěchy – obrácení nežidů k víře v Krista Ježíše – s sebou přináší problémy v učení i praxi. Apoštolové společnou poradou hledají řešení, jež odpovídá nové realitě a dobru obrácených, dílu Duchu svatého i Písmu.

Členění Sk 15,1-40

1. Střet o obřízku v Antiochii (v1-3)
2. Jeruzalémské rokování o obřízce (v4-29):
 - a. Petrovo stanovisko (v7-11)
 - b. Barnabášovo a Pavlovo svědectví (v12)
 - c. Jakubovo stanovisko (13-21)
 - d. Společné rozhodnutí (v22-29)
3. Radost v Antiochii (v30-35)

Výkladové poznámky

- Zájem nežidů (13,45nn; 14,26n) vyvolává otázky: Jak se mají židovští svědkové chovat (11,1nn)? A jaký je vztah Izraele, resp. Mojžíšova zákona, ke Kristovu evangeliu a zvl. ke společenství *Židů a nežidů*? Někteří z učedníků náležejících k farizeům (v5; 21,20) žádají, aby obrácení z národů podstoupili rituální konverzi - obřízka a závazek plnit zákon (v5) - a stali se Židy: jen tak prý mohou mít podíl na spáse (v1). Jde nejspíše o stejné lidi, s nimiž má do činění Pavel, když mluví o „židech“ (Ga 1-6; Ř 1-4; F 3,2nn). „*Skutky zákona*“, jež po nežidech žádají, jsou předně obřízka a čistota pokrmů, tradiční odlišující znaky příslušníků lidu Izraele. Nejde v nich o záslužnictví, nýbrž o *přináležitost* k Izraeli; o roli Izraele a jeho zákona v díle spásy.
- Církev řeší otázku diskusí (v4.6). Shromáždění předsedá Jakub, Ježíšův bratr (v13nn), jenž ve vedení jeruzalémské církve asi nahradil Petra (12,17). Argumenty diskutujících vychází ze *zkušenosti* (v7nn.12), z *Písma* (v16-18) a z *tradice* (v20n.28n). Bratři jsou jisti, že za jejich dohodou stojí *Duch svatý* (v27).
- Petr v projednávané nauce vidí „*pokoušení Boha*“ (v10) a na obranu svobody nežidů připomíná svůj příběh (v7: 10,1nn; v8: 10,4.15.28.34-36; 10,44-47; 11,15-18). Barnabáš a Pavel vypráví o zázracích (v12).
- Jakub uzavírá diskusi odvoláním na autoritu Písem (v15-17): **V16** je parafrází Am 9,11; **v17** je citací Am 9,12 dle řeckého překladu, Septuaginty; řecká verze Am 9,12, podstatně se zde odlišující od hebrejského znění (srov. v ČEP), vyhovuje Jakubově aktualizujícímu výkladu: V jeruzalémském sboru je obnoven „*Davidův stánek*“, nežidovské národy proto hledají Pána, mohou tedy nežidy i zůstat. **V18** naráží na Iz 45,21.
- „*Nezbytnosti*“ uložené obráceným pohanům (v28) – stranit se modloslužby, krve, masa, jež nebylo zbaveno krve, a smilstva (v20.29; srov. Lv 17,10-16; 18,1nn.26) – vychází pravděpodobně z „*rituálního minima*“, jež Židé (v21) požadovali na „*příchozích*“, nežidovských obyvatelích země Izrael. Cílem pravidel ve Sk 15 zřejmě je umožnit smíšené společenství (u stolu) v církvi a zároveň nepohoršovat Židy.
- Pavlova misie má zelenou (v23.28)! Znamenají ale závěry pro všechny zúčastněné to samé? Jsou nežidé nyní součástí jednoho Mesiášova lidu? Anebo jsou považováni za „*příchozí*“, kteří zůstávají *vně* Izraele, byť jim spása není odepřena – představa pozdějších židovských rabínů, která ovšem v 1. stol. nejspíše nebyla neznámá (Jn 4,11; 2Kr 5,15nn aj.)? A jakou platnost a vypovídací hodnotu mají ony „*nezbytnosti*“ dnes?
- O vztahu Ga 2,1-14 a Sk 15 se diskutuje: Mluví Ga 2,1-10 o Sk 15? Vztahuje se Ga 2,11-14 ke Sk 15,1n? Proč Ga nezmiňuje dohodu ze Sk 15,23nn? Staly se události z Ga 2,11-14 před nebo po „*koncilu*“ ve Sk 15?

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 7: Hledání jednoty

Sk 15,1-35

Misijní úspěchy – obrácení nežidů k víře v Krista Ježíše – s sebou přináší nové otázky v učení i praxi. Apoštolové společnou poradou hledají řešení, jež odpovídá nové realitě a dobru obrácených, dílu Duchu svatého i Písmu.

Členění Sk 10,1-48

1. Střet o obřizku v Antiochii (v1-3)
2. Rokování o zákoně v Jeruzalémě (v4-29):
 - a. Petrovo stanovisko (v7-11)
 - b. Barnabášovo a Pavlovo svědectví (v12)
 - c. Jakubovo stanovisko (13-21)
 - d. Společné rozhodnutí (v22-29)
3. Radost v Antiochii (v30-35)

Podněty pro skupinku

- Misie s sebou přináší problémy. V čem měli bratři z farizeů problém s Pavlem? V čem měl Pavel problém s bratry z farizeů?
- Jakým způsobem se bratři k problému staví? Co padá na misku vah, co rozhoduje spor?
- V čem spočívá dohodnuté řešení? Je nějak aktuální pro nás?
- Jaké problémy řešíme ve sboru a v církvi dnes?
- Jak je řešíme? Jakou roli hraje Bible? Jakou roli mají společná porada, kazatel a starší, zkušenost a názor jednotlivce? Kde v tom všem je Duch svatý?

VEDOUCÍ

Biblické studium 8: Neboj se, mluv a nemlč!

Sk 18,1-17

Na druhé misijní cestě (15,36 – 18,22) dorazil Pavel přes Malou Asii, makedonská města a Athény až do Korintu a na Pánův pokyn se zde na rok a půl usadil. Na rozdíl od předcházejících zastávek je Pavel v Korintu navzdory ostrému konfliktu se synagogou chráněn před pronásledováním a jeho služba nese ovoce mezi Židy i pohany. Pán Ježíš stojí při svém apoštolovi.

Členění textu

1. Pavlova služba v Korintu (v1-5):
 - a. Obživa mezi přáteli (v1-3)
 - b. Služba mezi židovskými bratry (v4n)
2. Pavlův obrat k pohanům (v6-11)
 - a. Rozchod se synagogou a ovoce služby (v6-8)
 - b. Pánovo povzbuzení (v9-11)
3. Pavlův proces před Galliem (v12-17)
 - a. Pavel obviněn (v12n)
 - b. Soud odmítá zasahovat (v13-17)

Poznámky k výkladu

- Gallio (v12nn), syn řečníka Senecy a bratr stejnojmenného filosofa, později činný jako uvaděč Neronových divadelních vystoupení, byl r. 51-52 (nebo 52-53) prokonzulem v Achaji. Gallio se k Pavlovi staví neutrálně (srov. Sk 23-26); vnímá kauzu jako vnitrožidovský spor (v15). Jeho portrét však není zrovna lichotivý (v16n).
- Ve v2 se zřejmě naráží na Claudiův edikt (asi r. 49), který se dává do souvislosti s notickou historika Suetona, že císař vykázal Židy z Říma, neboť „podněcování jakýmsi Chrestem stále vyvolávali nepokoje“. Sueton asi zaměnil synagogální spory o Kristovo evangelium s domnělou činností domnělého Chresta.
- Oddíl vypráví o vzniku korintské církve: Akvila a Priscila (v2: 1K 16,9), Pavlova práce (v3: 1K 4,12; 9,13-15), Timoteus (v5: 2K 1,1), Krispus (1K 1,14), Sosthenes (v17: 1K 1,1?).
- Oddíl se nese ve znamení narůstajícího napětí, které evangelium přináší: Pavel nachází v Korintu přátelé (18,24nn; Ř 16,3); o sabatu diskutuje v synagoze (v4); po příchodu průvodců se zvěstování věnuje naplno (v5). V odpověď na odmítnutí se obrací k pohanům a odchází s učedníky o dům dál (v6n); odchází s ním i představený synagogy (v8). Pán Ježíš Pavla ve vidění povzbuzuje (v9-11; 16,9; 23,11; 27,24; srov. Jr 1,8.17-19). Pavlova činnost se z popudu představitelů synagogy dostane až před římský soud, který se ovšem do vnitrožidovského sporu nechce vměšovat a výbuchu násilí jen trpně přihlíží (v12-17).
- Také v Korintu začíná Pavel zvěstovat evangelium nejprve Židům; také v Korintu jej však odmítnutí obrací k nežidům (13,46; 19,9; srov. Ř 11,1nn). Vytřesení prachu (v6) symbolizuje rozluku (13,51; L 9,5; 10,11); úslovím: „*Vaše krev na vaši hlavu...*“ (v6), se Pavel zříká odpovědnosti (5,28; 20,26; Mt 27,24n; srov. Ez 3,16nn). Obraz Židů a synagog, resp. role Izraele, je ve Sk komplexnější: Na jedné straně je zde opozice těch kterých místních komunit proti evangeliu (4,1nn až 25,2; 28,17-29; srov. 17,11; 18,19n). Na druhé straně je společenství Izraele prvotní platformou zvěsti (9,20; 13,5.14; 14,1; 16,1nn; 16,13; 17,1n.10-12); sami svědkové jsou Židé a sz. Izrael *zůstává* ohniskem dějin spásy (2,14nn; 3,12nn; 13,16nn; 15,13-21!).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 8: Neboj se, mluv a nemlč!

Sk 18,1-17

Na druhé misijní cestě (15,36 – 18,22) dorazil Pavel přes Malou Asii, makedonská města a Athény až do Korintu a na Pánův pokyn se zde na rok a půl usadil. Na rozdíl od předcházejících zastávek je Pavel v Korintu navzdory ostrému konfliktu se synagogou chráněn před pronásledováním a jeho služba nese ovoce mezi Židy i pohany. Pán Ježíš stojí při svém apoštolovi.

Členění textu

4. Pavlova služba v Korintu (v1-5):
 - a. Obživa mezi přáteli (v1-3)
 - b. Služba mezi židovskými bratry (v4n)
5. Pavlův obrat k pohanům (v6-11)
 - a. Rozchod se synagogou a ovoce služby (v6-8)
 - b. Pánovo povzbuzení (v9-11)
6. Pavlův proces před Galliem (v12-17)
 - a. Pavel obviněn (v12n)
 - b. Stát odmítá zasahovat (v13-17)

Podněty pro skupinku

- Pán Ježíš se zjevil Pavlovi s povzbuzujícím slovem (v9n). Čím ho povzbuzuje? Co jeho slova znamenají?
- Jak vysvětlit nepřátelství místních Židů? Jak vysvětlit Pavlovu reakci (v6n)?
- Pavel byl věrný svému poslání, asi proto neváhal začínat opakovaně od nuly a sám (v7; srov. 15,37-40). Jak a podle jakých kritérií se rozhodujeme k případnému ukončení práce či spolupráce a k novým začátkům? V čem pokračovat, co ukončit, kde začít lépe?
- Jak je v příběhu vykreslena státní moc? Jakou může hrát roli dnes v misijním kontextu? Jaký byl Pavlův, jaký je náš postoj vůči státní moci?

VEDOUCÍ

Biblické studium 9: Misie a duchovní mocnosti

Sk 19,8-40

Na třetí misijní cestě po Asii a Řecku (18,23 – 21,18) se Pavel na víc než dva roky usadí v maloasijském Efezu a mocně působí zvláště mezi místními pohany. Evangelium se střetává se zlými mocnostmi.

Členění Sk 19,8-40

1. Pavlova služba v Efezu mezi Židy i Řeky (v8-10)
2. Pavel a židovští exorcisté (v11-20)
 - a. Pavlovy divy (v11n)
 - b. Pokusy o jejich nápodobu (v13-16)
 - c. Pokání efezského lidu (v17-20)
3. Pavel a efezští modláři (v21-40)
 - a. Pavlovy cestovní plány (v21n)
 - b. Protesty uctívačů efezské Artemis (v23-34)
 - c. Utišení lidové bouře (v35-40)

Výkladové poznámky

- Zřejmě během pobytu v Efezu, hlavním městě provincie Asie v dnešním záp. Turecku, napsal Pavel 1K (srov. 18,24nn; 1K 1-3). Potkáváme se s apoštolovými průvodci Aristarchem a Gaiem (20,4; 27,2; Ko 4,10; Fm 24).
- I zde Pavel začíná v synagóze, a je nucen obrátit se k nežidům (v8n). Zvěst o Božím království a následování Krista je nazývána typicky pavlovsky „*Cestou*“ (v9.23; 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22). Evangelium se v Efezu projevuje mocnými činy, zvl. vymýtáním (v11n; srov. 5,12-16; 8,17; 16,16nn). Proto i reakci lze popsat jako duchovní (Ef 6,10nn): židovští exorcisté zkouší využít Ježíšovo jméno a uctívači místní bohyně vyvolají demonstraci proti Pavlovi. Duchovní se ovšem prolíná s hmotným: jak duchovní zisky, tak ztráty lze vyčíslit v penězích (v19.24-27).
- Židovští „*zaříkavači*“ (v13-16) nemusí být nutně považováni za okultisty nebo šejdiře (srov. L 11,19); trapný nezdar synů Skévy, muže jinak neznámého, jejich pragmatické pokusy s účinností Ježíšova jména, cynická metoda „*pokus – omyl*“ a kontext (v19.24) je však vykreslují jako falšovatele a parazity evangelia. Ježíšova moc není „*prostě k dispozici*“ (srov. 8,9-24). Pavel na ně nepotřebuje reagovat; jejich osud se naopak stává pobídkou pro lidové pokání právě v oblasti magie (v17-20).
- Na lidové pokání a masové odvrácení od magických praktik reagují Artemidiny uctívači - či její profitéři (v23nn). Efezská „*Veliká Artemis*“, jak byla bohyně nazývána (v27n.34.35), je nejspíše obdobou římské Diany, bohyně lovu a divoké zvěře; je rovněž panenskou a zároveň mateřskou bohyní plodnosti. Její chrám patřil k sedmi divům antického světa; „*jejím obrazem spadlým z nebe*“ (v35) se myslí asi meteorit. Našli se miniaturní modely chrámu, snad poutnické suvenýry (v27b), snad přenosné zpřítomnění bohyně (24). Protest zlatníků, pocit, že zisk i chrámový provoz jsou ohroženy (v23-27) a sročení davu (v28.34) jen dokazují sílu a vliv Pavlova evangelia (v10.18-20.26). Pohané asi nerozlišovali mezi křesťany a Židy (v34).
- Evangelium a jeho ohroženým svědkům (v29-31) nakonec pomáhá římské právo (v31.38-40; srov. 18,12-17). Pavel se původně chtěl podle práva hájit sám, dav má ale svou „*logiku*“ (v30n).
- Pavel zde poprvé ve vyprávění Sk pomyslí na Řím (v21).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 9: Misie a duchovní mocnosti

Sk 19,8-40

Na třetí misijní cestě po Asii a Řecku (18,23 – 21,18) se Pavel na víc než 2 roky usadí v maloasijském Efezu a mocně působí zvláště mezi místními modláři. Evangelium se střetává se zlými mocnostmi.

Členění Sk 19,8-40

1. Pavlova služba v Efezu mezi Židy i Řeky (v8-10)
2. Pavel a židovští exorcisté (v11-20)
 - a. Pavlovy divy (v11n)
 - b. Pokusy o jejich nápodobu (v13-16)
 - c. Pokání efezského lidu (v17-20)
3. Pavel a efezští modláři (v21-40)
 - a. Pavlovy cestovní plány (v21n)
 - b. Protesty uctívačů efezské Artemis (v23-34)
 - c. Utišení lidové bouře (v35-40)

Podněty pro skupinku

- Jak se v Efezu projevuje Kristova moc? A jakých forem zde nabývá odpor proti evangeliu a jeho svědkům?

- Jak Sk diagnostikují efezské duchovní patologie? Jakou léčbu předepisují?

- Co podniká Pavel? Co nakonec evangeliu prospívá?

- Kdo jsou dnešní parazité a nepřátelé evangelia? V jakém střetu se nacházíme my? Jaké negativní a pozitivní zkušenosti máme?

- Kde selháváme? Jak můžeme dosvědčovat Kristovu moc?

VEDOUCÍ

Biblické studium 10: Souzen pro naději ve zmrtvýchvstání

Sk 23,1-11

Po návratu z misijní cesty je Pavel při bohoslužbě v jeruzalémském chrámu napaden davem a zatčen Římany: do konce vyprávění Sk zůstane v poutech! Důstojník Pavla staví před Veleradu, aby zjistil povahu sporu: Pavel tu hájí své dobré svědomí a naději Izraele ve vzkříšení; proces rychle končí rozkladem samotného soudu. Pán Ježíš však Pavla povzbuzuje: Půjdeš do Říma!

Členění textu

1. Pavlovo osobní vyznání (v1-5): Mám čisté svědomí!
 - a. Pavlovo vyznání (v1)
 - b. Pavel se ohrazuje (v2n)
 - c. Pavel se hájí (v4n)
2. Pavlovo izraelské vyznání (v6-10): Jsem souzen pro naději a vzkříšení!
 - a. Pavlovo vyznání (v6)
 - b. Hádka farizeů a saduceů (v7-9)
 - c. Rozklad soudu (v10)
3. Pánovo povzbuzení (v11): Buď statečný!

Poznámky k výkladu

- Stejně jako Petr s Janem (4,5nn), apoštolové (5,27nn) a Štěpán (6,12nn) je i Pavel souzen Veleradou. Podobá se Ježíši (L 22,63nn): sdílí s ním lidské ponížení (J 18,22n) i bezprávnost procesu a pouta (Sk 22-28). Běžná práce Velerady jistě nebyla tak zmatečná. Její nelichotivý obrázek, jak jej skýtá NZ, zachycuje totiž právě střety s Ježíšovými následovníky. Rozpolcenost Velerady odráží rozpolcenost okupovaného národa.
- Velerada, židovská samosprávná vláda s omezenou pravomocí, byla v té době ovládána saduceji (4,1; 5,17); zasedali v ní i zástupci farizeů, druhé nejvlivnější skupiny (v6; 5,34). Saduceové byli stranou velekněžských rodin: reprezentovali chrám, usilovali o mír s Římem; popírali vzkříšení (v8) a byli oponenty evangelia. Nepřežili pád chrámu v r. 70. Laická strana farizeů proslula důrazem na posvěcování světa skrze aplikování kněžských pravidel do všedního života (čistota stolu, desátky). Farizeové kladli důraz na tradici otců, tj. na aplikace Mojžíšova zákona do nových, aktuálních podmínek; věřili ve vzkříšení. Po pádu chrámu na farizeje (a zákoníky) organicky navázalo rabínské hnutí. Farizeové patřili sice k Ježíšovým odpůrcům, v evangeliích i Sk je ale jejich role složitější (5,34nn; 15,5; 20,20; 23,9; L 13,31; J 3,1; 19,39).
- Sám Pavel se k farizeům a k jejich učení - jmenovitě k naději na vzkříšení z mrtvých - opakovaně a otevřeně hlásí (v6; 22,3; 24,15.21; 26,5-8; 28,17.20; srov. 16,21; 18,18; 21,26; srov. F 3,5). Jde jen o taktické gesto?
- Pavel slouží Bohu s čistým svědomím, a to před Damaškem i po něm (v1; 24,16; Ř 9,1; F 3,6; 2Tm 1,3; srov. 1Tm 1,5.18-20). Jak v apelu na svou farizejskou lojalitu, tak i ve vyznání čistého svědomí Pavel, zdá se, zdůrazňuje kontinuitu evangelia s vírou Izraele Starého zákona a své doby: Jde o stejného Boha a stejný lid.
- Pavel se proti políčku ohrazuje (v3) narážkami na Dt (28,22) a Ez (13,10-15) a dovolává se zákonnosti (srov. Lv 19,15). Otázkou je, jak je možné, že Pavel neznal velekněze Ananiáše (v5), který vládl v letech 47–59 a proslul hrabivostí; byl zavražděn židovskými zélóty. Za urážku se Pavel veleknězi omlouvá (?) poukazem na Ex 22,27.
- Pánovo zjevení nasměruje Pavla *do Říma* (v11; 25,11n; 27,24; 28,14): Ani pouta nezabrání Božímu dílu.

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 10: Souzen pro naději ve zmrtvýchvstání

Sk 23,1-11

Po návratu z misijní cesty je Pavel při bohoslužbě v jeruzalémském chrámu napaden davem a zatčen Římany: do konce vyprávění Sk zůstane v poutech! Důstojník Pavla staví před Veleradu, aby zjistil povahu sporu: Pavel tu hájí své dobré svědomí a naději Izraele ve vzkříšení; proces rychle končí rozkladem samotného soudu. Pán Ježíš však Pavla povzbuzuje: Půjdeš do Říma!

Členění textu

4. Pavlovo osobní vyznání (v1-5): Mám čisté svědomí!
 - a. Pavlovo vyznání (v1)
 - b. Pavel se ohrazuje (v2n)
 - c. Pavel se hájí (v4n)
5. Pavlovo izraelské vyznání (v6-10): Jsem souzen pro naději a vzkříšení!
 - a. Pavlovo vyznání (v6)
 - b. Hádka farizeů a saduceů (v7-9)
 - c. Rozklad soudu (v10)
6. Pánovo povzbuzení (v11): Buď statečný!

Poznámky k výkladu

- Z čeho je Pavel obviněn? A čím se hájí?

- Jak rozumět Pavlovu důrazu na vlastní čisté svědomí (srov. Sk 24,16; 2Tm 1,3; 1Tm 1,18n)?

- Apoštol se během procesu opakovaně dovolává svého židovství, resp. farizejství (Sk 22,3; 26,5-8; srov. F 3,5-7). Jde o pouhou taktiku, nebo snad o víc?

- Pavel měl takřkajíc mnohočetné „občanství“: byl farizeus, římský občan, Kristův apoštol. Která „občanství“ – vedle křesťanské víry – určují (příp. limitují) nás? Kde prožíváme napětí a vnitřní rozkol? Kde jsme sami sebou?

- Odkud Pavel čerpá sílu? Odkud my, já?

VEDOUCÍ

Biblické studium 11: Svědkem i v poutech

Sk 26,2-23

Po návratu ze třetí misijní cesty je Pavel v jeruzalémském chrámu napaden davem a zatčen Římany. Začíná jeho dvouletý soudní proces v Caesareji před místodržiteli Félixem a Festem. Než je odeslán k císaři do Říma, je Pavel několikrát vyslýchán, hájí se a skládá počet ze své víry a služby. Sk tak nabízí apoštolův autoportrét.

Členění Sk 26,2-23

1. Pavel a král (v2n)
2. Pavel a židovství (v4-8)
3. Pavel a Ježíš (v9-18)
4. Pavlova služba (v19-23)

Výkladové poznámky

- Po zatčení se Pavel hájí před davem přímo v chrámu (22,1-21); na druhý den před Veleradou (23,2-10); asi týden nato v Caesareji před Félixem (24,1-22), který si ho bude předvolávat častěji (24,24-26); po 2 letech před Félixem (25,6-12) a před královskými sourozenci Agrippou II. a Bereniké (26,1nn), dětmi Heroda Agrippy I. (Sk 12) a milenci, jak se obecně vědělo. Pavlovy výsledky jsou ve Sk jen dalšími v řadě: apoštolové tak následují svého souzeného Pána, Krista Ježíše. Evangelium však nelze spoutat (2Tm 2,9).
- Sk jsou dějepravnou apologií Pavlova evangelia: třikrát se ve Sk vypráví o Pavlově obrácení a povolání. Pavlova obhajoba před Agrippou je obdobou řeči v chrámu (22,1nn) a Lukášova vyprávění (9,1nn; srov. Ga 1,13nn; F 3,4-8; 1Tm 1,12-17). Tyto tři verze se v detailech liší: v popisu damašského vidění, v okolnostech i obsahu slov povolání aj. (srov. 9,7 // 22,9; srov. 9,15-18 // 22,14-16 // 26,16-18). Každá řeč má specifické adresáty: 9,1nn - čtenář; 22,1nn - Židé (a čtenář); 26,2nn - Agrippa a Festus (a čtenář). Jen před římskými posluchači Pavel cituje z klasických divadelních her: „*Marně se vzpínáš proti bodcům*“ (26,14b), což v původním kontextu znamená, že člověk nemůže vzdorovat bohům.
- Pavel se dovolává Agrippovy erudice (v2n; srov. 25,18-20.26n); vědomostí žalobců o svém životě (v4n); své naděje ve vzkříšení, která je ve shodě s farizejským výkladem (v5-8); síly zjevení (v9-19); zákonnosti své služby (v20-22); a svědectví Písem o ukřižovaném a vzkříšeném Mesiáši, „*světlu*“ (v12.18.23) pro Židy i národy (v22n). Je nápadné, jak důrazně Pavel – při všem zaměření na misi národů - podtrhuje *židovský* charakter své služby i zvěsti, a tak provázanost evangelia s Písmy *SZ a lidem* Izraele (22,3.12.14.17; 23,6; 24,14-16.25; 25,8; srov. 18,15; 23,29; 25,19).
- Pavel je ve svém sebepojetí souzen *pro naději Izraele* (v5-8), která se – hrubě oproti jeho původnímu mínění a jednání (v9-11), zato ve shodě s Písmy (v22n) – naplňuje *v ukřižovaném a vzkříšeném Ježíši* (v12-15). Za jeho sluhu a svědka je Pavel povolán (v16-22a): Kristovo evangelium se týká Židů i pohanů (v20a) a jeho obsahem je Kristovo ukřižování a vzkříšení (v23): a tedy obrácení od satana k Bohu, odpuštění hříchů a podíl mezi svatými skrze víru (v18), resp. pokání, obrácení k Bohu a nové skutky (v20b).
- Pavlovo obrácení a povolání spadají vjedno; Pavel je nadále ve službách Boha svých otců, je však nově oslněn Jeho slávou v Ježíši (srov. 2K 3,7nn). Pavel patří ve Sk a v NZ do evangelia: je modelovým kajcínkem i svědkem. Jinde ovšem mluví o *svém* evangeliu (Ř 2,16) a o *nepřenosném* úkolu, který v Božím spásném plánu připadl právě jemu (Ř 15,16; F 2,17; Ef 3,1nn; Ko 1,24nn).

PRACOVNÍ LIST

Biblické studium 11: Svědkem i v poutech

Sk 26,2-23

Po návratu ze třetí misijní cesty je Pavel v jeruzalémském chrámu napaden davem a zatčen Římany. Začíná jeho dvouletý soudní proces v Caesareji před místodržiteli Félixem a Festem. Než je odeslán k císařskému soudu do Říma, je Pavel několikrát vyslýchán, hájí se a skládá počet ze své víry a služby. Sk zde nabízí Pavlův autoportrét: Kristův svědek v poutech.

Členění Sk 26,2-23

1. Pavel a král (v2n)
2. Pavel a židovství (v4-8)
3. Pavel a Ježíš (v9-18)
4. Pavlova služba (v19-23)

Podněty pro skupinku

- Pavel je už dva roky ve vyšetřovací vazbě, nyní vysvětluje svůj případ králi Agrippovi znalému věci. Co je jádrem Pavlovy obhajoby? O čem vlastně mluví? Čeho se dovolává?
- Jaký význam mají pouta a nesvoboda pro svědectví o svobodě v Kristu?
- Jaký význam má Pavel pro evangelium? Jaká je Pavlova role v dějinách spásy?
- Jaký význam má evangelium pro můj život? Jaký význam mám já pro evangelium?
- Co jsou naše kořeny? Odkud jsme přišli a kam jdeme jako sbor?
- Co je mi v evangeliu obzvlášť blízké? Co mi je naopak cizí, kde potřebuji zrát?